

EURÓPAI EGYÜTTMŰKÖDÉS KÜLÖNBÖZŐSÉGEKKEL

Beszélgetés Schöpflin György professzorral¹

OJALA SINIKKA – RIGLER MARIANNA

Délkelet-Európa: Első kérdésünk, hogy a Nyugat- és Kelet-Európa közötti különbségek csökkenthetők-e, és ha igen, hogyan.

Schöpflin György: Kelet-Európa, pontosabban Oroszország, és a nyugati államok között valóban fennáll egy felületkülönbség, ami főként az oroszok energetikai és biztonságpolitikai felfogásában nyilvánul meg.

Oroszország környező államokkal való viszonyát az jellemzi, hogy a működésképtelennek bizonyult szovjet modell helyett (bekebelezés), egy úgynevezett posztsovjet modellt állíthat fel vélt „biztonsága” megtartására. Ez az elképzelés ma Örményországban érhető tetten: önálló államról van szó, mégis orosz befolyás dominál. Nem tudni, a nemzeti össztermék hány százaléka illeti az oroszokat, de mégis van valamennyi szuverenitása. Alapvetően elmondható, hogy mivel Oroszország hagyományos nagyhatalomként definiálja magát, más a hatalmi, gazdasági felfogása, komoly súrlódási felületek keletkezhetnek az EU-val szemben.

Az egyik ilyen ütközési pont a már említett *energia-politika*. Még a Szovjetunió létrehozott egy komoly energiafüggőséget a gázvezetékek megépítésével (kelet-nyugat), ami azt jelenti, hogy ha ma Oroszország elzárja a csapot, nincs gáz Közép-Európa legnagyobb területén. Természetesen semelyik állam nem akar kiszolgáltatott lenni. Ennek megoldására interkonnektorok építésébe kezdett a térség észak-déli irányban. Lengyelországban jelenleg is épül egy cseppfolyósított földgázterminál. Ha elkészül, és hozzá a bekötő vezetékek is üzemkésszé válnak, akkor a világ szinte bármely részéről földgázhoz juthat Magyarország.

Ehhez a témához szervesen hozzátartozik az a tény, hogy itt nem működik a piac: Németország 25%-kal kevesebbet fizet ugyanazért a gázért, mint Lettország. Itt a politika szabja meg a gazdaságot. Amikor létrejött a megállapodás több állam között, vagyis az Azerbajdzsán - Grúzia - Románia interkonnektor, Magyarország is csatlakozott 25%-os részvétellel. Kiépült az Arad-Szeged összekötő vezeték, így ha elkészül a fekete-tengeri terminál, már csökken a függőség. Az egész hálózat még nem épült ki, de megvan már a lengyel-szlovák, cseh-német szakasz, és Horvátországban is terveznek hasonló Krk szigetén. Ez lenne majd az északi vezeték déli megfelelője, de az orosz beavatkozás miatt jelenleg szünetel a nemzetközi fejlesztés.

Közép-európai egység

Délkelet-Európa: Konkrétan Közép-Európa egységesebbé válhat?

Schöpflin György: Legfeljebb *együttműködési lehetőségekről* beszélhetünk. Közép-európai föderáció valószínűleg nem fog létrejönni, olyan viszonyba nem kerülnek az itt lévő államok. A „Visegrádi Négyek”, valamint Románia között az energia, és az észak-déli közlekedés kiépítése területén komoly lehetőségek rejtőznek. Például Krakkóba kifejezetten nehéz eljutni Budapestről, de egy francia típusú gyorsvonatpálya megoldást jelenthetne. Körülbelül 7-9 év alatt megvalósulhatna. Politikai szempontból vannak nézetkülönbségek, de a keleti partnerséget komolyan vesszük, éppúgy, mint a Földközi-tenger régiójának államai saját közösségüket. A professzor szerint a legnehezebb a kétoldalú kapcsolatok megtartása. Itt számos ellentét nehezíti az együttműködést (litván-lengyel, magyar-szlovák).

Délkelet-Európa: Magyarország milyen szerepet tud ebben vállalni?

¹ Schöpflin György, a Fidesz képviselője az Európai Parlament képviselője, az alkotmányügyi bizottság tagja és a külügyi bizottság póttagja. 2004-ben települt haza Londonból, ahova még gyermekkorában távozott. A rendszerváltás nem, azóta azonban többször készült hazaköltözni, ám egészen hét évvel ezelőttig nem volt alkalma rá. Kérdésünkre elmondta, hogy az '56-os események komoly hatással voltak rá még Skóciában is. Először 1964-ben látogatott haza, akkor csak rövid időre. Idén augusztusban kapta meg a Magyar Köztársaság Nemzetközi Kapcsolataiért elismerést. A díjat Martonyi János külügyminiszter adta át. Ezúton is gratulálunk neki!

Schöpflin György: Fontos, hogy Magyarország bármilyen szerepet vállalhat, csupán arra kell figyelni, hogy ne vállaljuk túl magunkat. Az ország földrajzi helyzete jó, elismert, komoly aktorként fogható fel a térségben, jó diplomáciai kapcsolataink és szaktudásunk van, érdekes gondolkodásmód jellemzi a megoldásainkat, így közvetítő pozícióba is kerülhetünk. Azt is kevesen tudják, hogy a líbiai események során kizárólag a magyar követség tartott nyitva. Diplomáciai munkánk miatt Európai Parlamenti dicséretet is kaptunk. Lényeges, hogy tisztában legyünk azzal, mikor van erre a meglévő tudástökére szükség, és mikor kell inkább megállni. Erről állandó jellegű vitát kell fenntartani itthon.

Az őshonos kisebbségek és a délkelet-európai államok

Délkelet-Európa: Térjünk át az őshonos kisebbségek nemzetközi fórumokon való képviseletére. Magyarország mennyiben járulhat hozzá ennek megsegítéséhez?

Schöpflin György: Már megtörtént. Létrejött egy alapjogi charta, és elindult egy vitafórum, mely a kisebbségeket állította központba. A másik fontos tényező az alulról jövő polgári kezdeményezések jelenléte, ilyen az AGORA kezdeményezés.² Ezek célja a jogszabályrendszer átalakítása, ehhez azonban partnerekre van szükség.

Schöpflin György ezekről a kérdésekről *A modern nemzet* című művében írt, mely egy tanulmánykötet. Arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyire szánta szakmai közönségnek, és mennyire laikusoknak. Mint megtudtuk, mindkettőnek szól, bár inkább tudományos értekezés.³

Délkelet Európa: Felmerül a kérdés, hogy egy olyan heterogén közösség, mint az EU, mennyire lehet példa a délkelet-európai államok modernizációjában.

Schöpflin György: Az EU, sok más célja mellett, egyfajta konfliktusmegoldási mechanizmusként jött létre. Ennek köszönhető az, hogy kulturálisan meglehetősen eltérő országok rendezhetik a természetszerűen meglévő nézetkülönbségeiket. Ez Délkelet-Európában ugyanígy alkalmazható, feltéve, hogy akarják. Az igény csak részben van meg: Horvátország csatlakozni szeretne az európai közösséghez, de a horvát-szlovén határvita során nem biztos, hogy ennek megfelelően viselkedett. Presztízskérdéssé vált a probléma mindkét oldalon, épp úgy, mint Szerbia és Koszovó között.

Schöpflin György fontosnak tartotta kiemelni, hogy *az ésszerű kompromisszum nem behódolás*. Ilyenkor mind a két fél úgy érzi, hogy valamit kapott, amire a jövőben újabb megegyezés építhető.

„Arab tavasz”

Délkelet-Európa: Utolsó kérdésünk a professzor úr szeptemberi, brüsszeli felszólalásával foglalkozott. Arra voltunk kíváncsiak, hogy az úgynevezett „Arab tavasz”, illetve az arab világot érintő átalakulás milyen hatással bír az európai közösségre.

Schöpflin György: Nagy-Britannia és Franciaország katonai beavatkozása Líbiában, valamint az Egyesült Államok csekély részvétele új jelenség. Azt mutatja, hogy Európa időnként a kemény hatalom eszközához nyúl, annak ellenére, hogy általában a békés megoldást preferálja. Hozzátette, hogy szembe kell nézni azzal a helyzettel, hogy bizonyos szituációk megoldásához katonai fellépés szükséges.

A professzor Egyiptom helyzetét külön kiemelte: Egyiptom nem tölti be azt a vezető szerepet, amit gazdaságilag és kulturálisan megtehetne. Ebben az országban, Líbiával ellentétben, nem történt alapvető változás, hiszen még mindig a hadsereg a meghatározó intézmény. A jövőben elképzelhető, hogy súrlódás lép fel Egyiptom és Törökország között, amely feladni látszik EU-s törekvéseit, inkább dél és kelet felé fordul. Erdogan miniszterelnök, megválasztása után tartott beszédében meg sem említette az európai közösséget. Arról, hogy Törökország számára Észak-Ciprus stratégiai szempontból fontosabb Európánál, Ahmet Davutoğlu, török politológus írt könyvében 2010-ben.

*

www.southeast-europe.org
dke@southeast-europe.org

© DKE 2011

² Az Agora az ókori minta alapján kialakított fórum 500 civil szervezet részvételével, félévenkénti brüsszeli tanácskozás keretében működik. Az első ülést a berlini fal lebontásának 18. évfordulóján tartották az Európai Parlament épületében. Schöpflin György ennek a néppárti felelőse, létrehozásában is aktívan részt vállalt.

³ Schöpflin György: *A Modern Nemzet*, Attraktor Kiadó, Gödöllő, 2003